

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

7. listopadu 2013*

„Směrnice 2004/83/ES — Minimální normy týkající se podmínek přiznávání postavení uprchlíka nebo statusu podpůrné ochrany — Článek 10 odst. 1 písm. d) — Příslušnost k určité společenské vrstvě — Sexuální orientace — Důvod pronásledování — Článek 9 odst. 1 — Pojem ‚akty pronásledování‘ — Oprávněné obavy před pronásledováním z důvodu příslušnosti k určité společenské vrstvě — Dostatečně závažná jednání opravňující takovou obavu — Právní úprava trestající homosexuální jednání — Článek 4 — Individuální posuzování skutečností a okolností“

Ve spojených věcech C-199/12 až C-201/12,

jejímž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podané rozhodnutími Raad van State (Nizozemsko) ze dne 18. dubna 2012, došlými Soudnímu dvoru dne 27. dubna 2012, v řízeních

Minister voor Immigratie en Asiel

proti

X (C-199/12),

Y (C-200/12),

a

Z

proti

Minister voor Immigratie en Asiel (C-201/12),

za přítomnosti:

Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (C-199/12 až C-201/12),

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen (zpravodaj), předseda senátu, K. Lenaerts, místopředseda Soudního dvora, vykonávající funkci soudce čtvrtého senátu, M. Safjan, J. Malenovský a A. Prechal, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: V. Tourrès, rada,

* Jednací jazyk: nizozemština.

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 11. dubna 2013,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za X H. M. Potem a C. S. Huijbersem, advocaten,
- za Y J. M. Wallsem, advocaat,
- za Z S. Sewnathem a P. Brochetem, advocaten, ve spolupráci s K. Monaghan a J. Griersonem, barristers,
- za Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen P. Moreau, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s M.-E. Demetriou, barrister,
- za nizozemskou vládu B. Koopman, C. S. Schillemans, C. Wissels a M. Noort, jako zmocněnkyněmi,
- za německou vládu T. Henzem a N. Graf Vitzthumem, jakož i A. Wiedmann, jako zmocněnci,
- za řeckou vládu G. Papagianni a M. Michelogiannaki, jako zmocněnkyněmi,
- za francouzskou vládu G. de Berguesem a S. Menezem, jako zmocněnci,
- za vládu Spojeného království L. Christiem, jako zmocněncem, ve spolupráci s S. Lee, barrister,
- za Evropskou komisi M. Condou-Durande a R. Troostersem, jako zmocněnci,

po vypořádaní stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 11. července 2013,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. L 304, s. 12 a oprava obsažená v Úř. věst. 2005, L 204, s. 24; Zvl. vyd. 19/07, s. 96, dále jen „směrnice“), ve spojení s čl. 9 odst. 2 písm. c) téže směrnice, jakož i čl. 10 odst. 1 písm. d) této směrnice.
- 2 Tyto žádosti byly předloženy v rámci sporů ve věcech C-199/12 a C-200/12 mezi Minister voor Immigratie en Asiel (ministr pro přistěhovalectví a azyl, dále jen „Minister“) a X, státním příslušníkem Sierry Leone, a Y, státním příslušníkem Ugandy, a ve věci C-201/12 mezi Z, státním příslušníkem Senegalu, a Minister, jejichž předmětem je zamítnutí žádostí těchto státních příslušníků o povolení k přechodnému pobytu (azylu) v Nizozemsku posledně uvedeným orgánem.

Právní rámec

Mezinárodní právo

Úmluva o právním postavení uprchlíků

- 3 Úmluva o právním postavení uprchlíků, která byla podepsána dne 28. července 1951 v Ženevě [Sbírka smluv Organizace spojených národů, sv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)], vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954. K úmluvě byl připojen Protokol týkající se právního postavení uprchlíků, který byl uzavřen v New Yorku dne 31. ledna 1967 a vstoupil v platnost dne 4. října 1967 (dále jen „Ženevská úmluva“).
- 4 Podle čl. 1 oddílu A odst. 2 prvního pododstavce Ženevské úmluvy se pojem „uprchlík“ vztahuje na kteroukoliv osobu, jež se nachází mimo vlast a „má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti, která se nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí a která se tam vzhledem ke shora uvedeným obavám nechce nebo nemůže vrátit“.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- 5 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsaná dne 4. listopadu 1950 v Římě (dále jen „EÚLP“), v článku 8, nadepsaném „Právo na respektování soukromého a rodinného života“, stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

- 6 Článek 14 EÚLP, nadepsaný „Zákaz diskriminace“, stanoví:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

- 7 Článek 15 EÚLP, nadepsaný „Odstoupení od závazků v případě ohrožení“, stanoví:

„1. V případě války nebo jakéhokoli jiného veřejného ohrožení státní existence, může každá Vysoká smluvní strana přijmout opatření k odstoupení od závazků stanovených v této Úmluvě v rozsahu přísně vyžadovaném naléhavostí situace, pokud tato opatření nebudou neslučitelná s ostatními závazky podle mezinárodního práva.

2. Podle tohoto ustanovení nelze odstoupit od článku 2 [nadepsaného ‚Právo na život‘], kromě úmrtí vyplývajících z dovolených válečných činů, a článků 3 [nadepsaného ‚Zákaz mučení‘], 4 (odstavec 1) [nadepsaného ‚Zákaz otroctví a nucených prací‘] a 7 [nadepsaného ‚Zákaz trestu bez zákona‘].

[...]“

Unijní právo

Listina základních práv Evropské unie

- 8 Práva, od kterých se nelze odchýlit na základě čl. 15 odst. 2 EÚLP, jsou zakotvena v článcích 2 a 4, čl. 5 odst. 1 a v čl. 49 odst. 1 a 2 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).

Směrnice

- 9 Podle bodu 3 odůvodnění směrnice je Ženevská úmluva základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků.
- 10 Jak vyplývá z bodu 10 odůvodnění směrnice, vykládaného ve světle čl. 6 odst. 1 SEU, tato směrnice ctí práva, svobody a dodržuje zásady uznané Listinou. Tato směrnice zejména usiluje o zajištění plného dodržování lidské důstojnosti a práva na azyl u žadatelů o azyl, a to na základě článků 1 a 18 Listiny.
- 11 Body 16 a 17 odůvodnění směrnice znějí následovně:
- „(16) Je třeba stanovit minimální normy pro definici a obsah postavení uprchlíka, a aby sloužily jako vodítko pro příslušné vnitrostátní orgány členských států při uplatňování Ženevské úmluvy.
- (17) Je nezbytné zavést společná kritéria uznávání žadatelů o azyl jako uprchlíků ve smyslu článku 1 Ženevské úmluvy.“
- 12 Podle jejího článku 1 je účelem směrnice stanovit minimální normy, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o mezinárodní ochranu, a obsah poskytnuté ochrany.
- 13 Pro účely směrnice se podle jejího čl. 2 písm. c) a k) rozumí:
- „c) ‚uprchlíkem‘ státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země [...]
- [...]
- k) ‚zemí původu‘ jedna nebo více zemí, jejichž státní příslušnost žadatel má, nebo v případě osoby bez státní příslušnosti jedna nebo více zemí dosavadního pobytu žadatele.“
- 14 Článek 4 směrnice definuje podmínky pro posuzování skutečností a okolností, pročež v odstavci 3 stanoví následující:

„Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny

- a) všechny významné skutečnosti týkající se země původu v době rozhodování o žádosti, včetně právních předpisů země původu a způsobu jejich uplatňování;
- b) významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem, včetně informací o tom, zda žadatel byl nebo by mohl být pronásledován [...]

- c) konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování [...]

[...]“

- 15 Na základě čl. 4 odst. 4 směrnice je skutečnost, že žadatel již byl pronásledován nebo byl vystaven přímým hrozbám takového pronásledování, „závažným ukazatelem odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování“, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování se již nebude opakovat.

- 16 Článek 9 směrnice v odst. 1 a 2 definuje pronásledování následovně:

„1. Za pronásledování ve smyslu čl. 1 [oddílu] A Ženevské úmluvy je považováno jednání, které je

- a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 [EÚLP] nelze odchýlit nebo
b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).

2. Za pronásledování ve smyslu odstavce 1 mohou být mimo jiné považována tato jednání:

[...]

- c) nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání;

[...]“

- 17 Článek 9 odst. 3 směrnice vyžaduje existenci souvislosti mezi důvody pronásledování uvedenými v článku 10 směrnice a těmito akty pronásledování.

- 18 Článek 10 směrnice, nadepsaný „Důvody pronásledování“, stanoví:

„1. Při posuzování důvodů pronásledování přihlíží členský stát k těmto hlediskům:

[...]

- d) skupina tvoří určitou společenskou vrstvu, zejména jestliže:

- příslušníci této skupiny sdílejí vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro totožnost nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla a
- tato skupina má v dotyčné zemi odlišnou totožnost, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou;

V závislosti na okolnostech existujících v zemi původu může určitá společenská vrstva představovat skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace. Sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala akty [jednání] považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné. [...]

[...]“

- 19 V souladu s článkem 13 směrnice členský stát přizná postavení uprchlíka žadateli, pokud splní zejména podmínky uvedené v člancích 9 a 10 směrnice.

Nizozemské právo

- 20 Článek 28 odst. 1 písm. a) zákona z roku 2000 o cizincích (Vreemdelingenwet 2000, Stb. 2000, č. 495) zmocňuje ministra k tomu, aby vyhověl žádosti o „povolení k přechodnému pobytu“, zamítl ji nebo se jí vůbec nezabýval.
- 21 Podle čl. 29 odst. 1 písm. a) uvedeného zákona z roku 2000 může být povolení k přechodnému pobytu podle výše uvedeného článku 28 vydáno cizinci, „který je uprchlíkem ve smyslu [Ženevské] úmluvy“.
- 22 Oběžník z roku 2000 o cizincích (Vreemdelingencirculaire 2000), ve znění platném ke dni podání dotýcných žádostí, v bodě C2/2.10.2 stanoví:

„Dovolává-li se žadatel o azyl obtíží, které má v důsledku své sexuální orientace, lze ho za určitých okolností považovat za uprchlíka ve smyslu [Ženevské] úmluvy. [...]

V případě represe na základě trestního ustanovení, které se vztahuje pouze na homosexuály, se jedná o akt pronásledování. Tak je tomu např. tehdy, jsou-li trestné homosexualita nebo projevy specificky homosexuálního citění. Aby bylo možné konstatovat, že žadatel má postavení uprchlíka, musí mít represivní opatření určitou závažnost. Pouhý peněžitý trest tedy většinou nebude postačovat k tomu, aby bylo přiznáno postavení uprchlíka.

Samotná skutečnost, že jsou homosexualita nebo homosexuální jednání v určité zemi trestány, nevede automaticky k tomu, že homosexuál z této země bude považován za uprchlíka. Žadatel o azyl musí prokázat (pokud možno na základě dokumentů), že má právě on oprávněné obavy před pronásledováním.

Od osob s homosexuální orientací se neočekává, že budou tyto sklony při svém návratu skrývat.

[...]“

Spory v původním řízení a předběžné otázky

- 23 X, Y a Z, kteří se narodili v letech 1987, 1990 a 1982, předložili žádosti o povolení k přechodnému pobytu (o azyl) v Nizozemsku ve dnech 1. července 2009, 27. dubna 2011 a 25. července 2010.
- 24 Na podporu svých žádostí argumentovali tím, že postavení uprchlíka by jim mělo být přiznáno, jelikož mají oprávněné obavy před pronásledováním v zemi původu z důvodu své homosexuality.
- 25 Uváděli zejména, že z důvodu své sexuální orientace byli v různých ohledech předmětem násilných reakcí ze strany svých rodin a svého okolí nebo represivního jednání ze strany úřadů země původu.
- 26 Z předkládacích rozhodnutí vyplývá, že v zemích původu X, Y a Z je homosexualita trestně postihována. V Sieře Leone (věc C-199/12) je homosexuální jednání podle článku 61 zákona z roku 1861 o trestných činech proti fyzickým osobám (Offences against the Person Act 1861) trestáno odnětím svobody v délce od deseti let do doživotí. V Ugandě (věc C-200/12) je osoba, která je shledána vinnou z trestného činu popsaného jako „pohlavní styk proti řádu přírody“ podle článku 145 trestního zákoníku z roku 1950 (Penal Code Act 1950), trestána odnětím svobody, přičemž horní hranicí tohoto trestu je doživotí. V Senegalu (věc C-201/12) se podle čl. 319 třetího pododstavce

senegalského trestního zákoníku osoba shledaná vinnou homosexuálním jednáním trestá odnětím svobody od jednoho roku do pěti let a pokutou od 100 000 CFA franků (XOF) do 1 500 000 XOF (přibližně 150 až 2 000 EUR).

- 27 Na základě rozhodnutí ze dne 18. března 2010, 10. května 2011 a 12. ledna 2011 odmítl ministr udělit X, Y a Z povolení k přechodnému pobytu (azyl).
- 28 Ministr měl za to, že ačkoliv je sexuální orientace těchto žadatelů nesporná, nepředložili dostatečné důkazy o tvrzených skutečnostech a okolnostech, a tedy neprokázali, že jakmile se vrátí do země původu, budou mít oprávněné obavy před pronásledováním z důvodu příslušnosti k určité společenské vrstvě.
- 29 Po zamítnutí jejich žádostí o povolení k přechodnému pobytu (o azyl) podali X a Z žaloby k Rechtbank. Y podal u téhož soudu návrh na nařízení předběžného opatření.
- 30 Rozsudky vydanými dne 23. listopadu 2010 a 9. června 2011 vyhověl Rechtbank 's-Gravenhage žalobě podané X a návrhu podanému Y. Uvedený soud zejména shledal, že i když ministr mohl důvodně učinit závěr, že popis událostí v žádostech X a Y není věrohodný, v žádném z těchto dvou případů dostatečně neodůvodnil to, zda jsou obavy X a Y z pronásledování v zemích původu z důvodu homosexuality oprávněné zejména vzhledem k trestnosti homosexuálního jednání v uvedených zemích.
- 31 Rozsudkem ze dne 15. srpna 2011 zamítl Rechtbank 's-Gravenhage žalobu podanou Z. Dospěl k závěru, že ministr mohl nejen důvodně dospět k závěru, že popis událostí v žádosti Z není věrohodný, ale také že z informací a dokumentů předložených Z nevyplývá, že jsou v Senegalu homosexuálové všeobecně pronásledováni.
- 32 Ministr podal proti oběma rozsudkům, kterými byla zrušena jeho rozhodnutí o zamítnutí žádostí podaných X a Y, odvolání k Raad van State.
- 33 Z podal k témuž soudu odvolání proti rozsudku, kterým nebylo vyhověno jeho žalobě proti rozhodnutí ministra o zamítnutí jeho žádosti.
- 34 Raad van State upřesnil, že v žádné ze tří věcí v původním řízení není v odvoláních zpochybňována sexuální orientace žadatelů ani skutečnost, že ministr mohl důvodně učinit závěr, že popis událostí v těchto žádostech není věrohodný.
- 35 Uvedený soud mimo jiné konstatoval, že ministr zastával zejména názor, že ačkoliv se od žadatelů v souladu s politikou stanovenou v bodě C2/2.10.2 oběžníku z roku 2000 o cizincích neočekává, že svou sexuální orientaci budou v zemi původu skrývat, neznamená to, že ji tam musí být schopni veřejně projevit stejným způsobem jako v Nizozemsku.
- 36 Raad van State dále uvedl, že účastníci původního řízení nejsou zajedno v tom, v jaké míře je plnohodnotný život s takovou sexuální orientací, jakou sdílí X, Y a Z, chráněn články 9 a 10 směrnice.
- 37 Za těchto podmínek se Raad van State rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky, které jsou v každé z věcí v původním řízení formulovány v téměř totožném znění:
- „1) Tvoří cizinci s homosexuální orientací určitou společenskou vrstvu ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice [...]?

- 2) Pokud je třeba na první otázku odpovědět kladně: jaká homosexuální jednání spadají do oblasti působnosti směrnice a mohou akty pronásledování z důvodu těchto jednání, jsou-li splněny ostatní podmínky, vést k přiznání postavení uprchlíka? Tato otázka se skládá z následujících podotázek:
- a) Může být od cizinců s homosexuální orientací očekáváno, že budou svou sexuální orientaci v zemi původu přede všemi skrývat, aby se vyhnuli pronásledování?
 - b) Pokud je třeba na předchozí podotázku odpovědět záporně: lze od cizince s homosexuální orientací očekávat, že si bude počínat se zdrženlivostí při projevování své sexuální orientace v zemi původu, aby se vyhnul pronásledování, a pokud ano, do jaké míry? Může být od homosexuálů očekáváno více zdrženlivosti než od heterosexuálů?
 - c) Pokud lze v této souvislosti rozlišovat mezi projevy, které se týkají jádra sexuální orientace, a takovými, u kterých tomu tak není: Co se rozumí jádrem sexuální orientace a jak je možno je určit?
- 3) Představuje již samotná skutečnost, že jsou homosexuální jednání trestná, jak stanoví [zákon Sierra Leone z roku 1861 o trestných činech proti fyzickým osobám (věc C-199/12), ugandský trestní zákoník z roku 1950 (věc C-200/12) nebo senegalský trestní zákoník (C-201/12)], akt pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 písm. a) ve spojení s čl. 9 odst. 2 písm. c) směrnice? Pokud tomu tak není, za jakých okolností by tomu tak bylo?“

38 Usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 19. června 2012 byly věci C-199/12 až C-201/12 spojeny pro účely písemné a ústní části řízení, jakož i rozsudku.

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

- 39 Z bodů 3, 16 a 17 odůvodnění směrnice vyplývá, že Ženevská úmluva je základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků a že ustanovení této směrnice upravující podmínky přiznávání postavení uprchlíka, jakož i obsah tohoto postavení, byla přijata jako vodítko pro příslušné orgány členských států při uplatňování této úmluvy založeném na společných pojmech a kritériích (rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z, C-71/11 a C-99/11, bod 47, jakož i citovaná judikatura).
- 40 Výklad ustanovení směrnice tedy musí být prováděn ve světle obecné systematiky a účelu této směrnice, s ohledem na Ženevskou úmluvu a ostatní příslušné smlouvy uvedené v čl. 78 odst. 1 SFEU. Jak vyplývá z bodu 10 odůvodnění směrnice, tento výklad musí rovněž ctít práva uznaná Listinou (rozsudek ze dne 19. prosince 2012, Abed El Karem El Kott a další, C-364/11, bod 43, jakož i citovaná judikatura).

K první otázce

- 41 Podstatou první otázky předkládajícího soudu položené v každé z věcí v původním řízení je, zda musí být čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice vykládán tak, že pro účely posouzení důvodů pronásledování, kterých se žadatelé dovolávají na podporu žádosti o přiznání postavení uprchlíka, mohou být homosexuální osoby chápány jakožto osoby tvořící určitou společenskou vrstvu.
- 42 Za účelem odpovědi na tuto otázku je třeba připomenout, že podle čl. 2 písm. c) směrnice je uprchlíkem zejména státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti

k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a není schopen přijmout, nebo „vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země.

- 43 Dotyčný státní příslušník tak musí mít vzhledem k okolnostem existujícím v zemi původu a chování původců pronásledování oprávněné obavy, že bude vystaven pronásledování alespoň z jednoho z pěti důvodů uvedených ve směrnici a v Ženevské úmluvě, mezi něž patří jeho „příslušnost k určité společenské vrstvě“.
- 44 Článek 10 odst. 1 směrnice definuje, kdo tvoří určitou společenskou vrstvu, v jejímž případě příslušnost k ní může vést ke skutečným obavám před pronásledováním.
- 45 Podle této definice tvoří skupina „určitou společenskou vrstvu“, zejména jestliže jsou splněny dvě kumulativní podmínky. Příslušníci této skupiny musí sdílet vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílet charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro identitu nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla. Kromě toho musí mít tato skupina v dotyčné zemi odlišnou identitu, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou.
- 46 Pokud jde o první z uvedených podmínek, je nesporné, že sexuální orientace osoby představuje charakteristiku, která je natolik zásadní pro její identitu, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla. Tento výklad podporuje čl. 10 odst. 1 písm. d) druhý pododstavec směrnice, z něhož vyplývá, že v závislosti na okolnostech existujících v zemi původu může určitá společenská vrstva představovat skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace.
- 47 Druhá podmínka předpokládá, že v dané zemi původu má skupinu, jejíž příslušníci sdílejí stejnou sexuální orientaci, odlišnou identitu, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou.
- 48 V tomto ohledu je třeba připustit, že existence takové trestní právní úpravy, o jakou se jedná v každé z věcí v původním řízení, která se vztahuje specificky na homosexuály, umožňuje konstatovat, že tyto osoby tvoří skupinu, kterou okolní společnost vnímá jako odlišnou.
- 49 Na první otázku položenou v každé z věcí v původním řízení je tedy třeba odpovědět v tom smyslu, že čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice musí být vykládán tak, že existence takové trestněprávní úpravy, o jakou se jedná v každé z věcí v původním řízení, která se vztahuje specificky na homosexuály, umožňuje konstatovat, že je na tyto osoby nutné pohlížet tak, že tvoří určitou společenskou vrstvu.

Ke třetí otázce

- 50 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu položené v každé z věcí v původním řízení, kterou je třeba přezkoumat před druhou otázkou, je, zda musí být čl. 9 odst. 1 písm. a) ve spojení s čl. 9 odst. 2 písm. c) směrnice vykládán tak, že již samotná skutečnost, že je homosexuální jednání trestné a že za ně hrozí trest odnětí svobody, představuje akt pronásledování. V případě, že tomu tak není, si předkládající soud přeje vědět, za jakých okolností by tomu tak bylo.
- 51 V souvislosti s odpovědí na tuto otázku je třeba připomenout, že článek 9 směrnice definuje okolnosti, za kterých lze jednání považovat za pronásledování ve smyslu čl. 1 oddílu A Ženevské úmluvy. V tomto ohledu čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice, na který předkládající soud odkazuje, uvádí, že relevantní jednání musejí být svou povahou nebo opakováním dostatečně závažná, aby představovala vážné porušení základních lidských práv, zejména absolutních práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 EÚLP nelze odchýlit.

- 52 Kromě toho čl. 9 odst. 1 písm. b) směrnice uvádí, že souběh různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice, je třeba rovněž považovat za pronásledování.
- 53 Z těchto ustanovení vyplývá, že k tomu, aby porušení základních práv představovalo pronásledování ve smyslu čl. 1 oddílu A Ženevské úmluvy, musí dosahovat určité míry závažnosti. Každé porušení základních práv homosexuálního žadatele o azyl tedy nemusí nutně této míry závažnosti dosahovat.
- 54 V tomto ohledu je třeba především konstatovat, že základní práva specificky související se sexuální orientací, o jaká se jedná v každé z věcí v původním řízení, jako je právo na respektování soukromého a rodinného života, které je chráněno článkem 8 EÚLP, který odpovídá článku 7 Listiny, ve spojení případně s článkem 14 EÚLP, ze kterého vychází čl. 21 odst. 1 Listiny, nepatří mezi základní lidská práva, od nichž se nelze odchýlit.
- 55 Za těchto podmínek nelze pouhou existencí právní úpravy trestající homosexuální jednání považovat za akt, jenž žadatele postihuje tak významným způsobem, že dosahuje úrovně závažnosti nutné k učinění závěru, že tato trestnost představuje pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 směrnice.
- 56 Naopak trest odnětí svobody upravený zákonným ustanovením, jež stejně jako ustanovení dotčená v původních řízeních stanoví trestnost homosexuálního jednání, může sám o sobě představovat akt pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 směrnice, pokud je v zemi původu, která takovou právní úpravu přijala, skutečně ukládán.
- 57 Takový trest totiž porušuje článek 8 EÚLP, který odpovídá článku 7 Listiny, a představuje nepřiměřené nebo diskriminační trestání ve smyslu čl. 9 odst. 2 písm. c) směrnice.
- 58 Za těchto podmínek, pokud se žadatel o azyl dovolává, jako je tomu v každé z věcí v původním řízení, toho, že v zemi jeho původu existuje právní úprava trestající homosexuální jednání, je na vnitrostátních orgánech, aby v rámci posuzování skutečností a okolností podle článku 4 směrnice provedly přezkum všech významných skutečností týkajících se této země původu, včetně právních předpisů země původu a způsobu jejich uplatňování, jak je stanoveno v čl. 4 odst. 3) písm. a) směrnice.
- 59 V rámci tohoto přezkumu uvedeným orgánům zejména přísluší určit, zda je v zemi původu žadatele trest odnětí svobody stanovený takovou právní úpravou v praxi ukládán.
- 60 Na základě těchto údajů musí vnitrostátní orgány rozhodnout, zda je třeba konstatovat, že žalobce skutečně má oprávněné obavy z toho, že jakmile se vrátí do země původu, bude vystaven pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. c) ve spojení s čl. 9 odst. 3 směrnice.
- 61 S ohledem na výše uvedené je třeba odpovědět na třetí otázku položenou v každé z věcí v původním řízení v tom smyslu, že čl. 9 odst. 1 ve spojení s čl. 9 odst. 2 písm. c) směrnice musí být vykládán tak, že samotná trestnost homosexuálního jednání nepředstavuje jako taková akt pronásledování. Naopak trest odnětí svobody, jenž postihuje homosexuální jednání a je v zemi původu, která takovou právní úpravu přijala, skutečně ukládán, musí být považován za nepřiměřené nebo diskriminační trestání, a tedy za akt pronásledování.

Ke druhé otázce

Úvodní poznámky

- 62 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu položené v každé z věcí v původním řízení je, zda v případě, že je na homosexuální žadatele nutné pohlížet tak, že pro účely čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice tvoří určitou společenskou vrstvu, je třeba rozlišovat mezi homosexuálními jednáními spadajícími do oblasti působnosti směrnice a jednáními, která do její oblasti nespádají, a tedy nemohou vést k přiznání postavení uprchlíka.
- 63 Aby bylo možné odpovědět na tuto otázku, kterou předkládající soud rozdělil do několika podotázek, je třeba uvést, že se tato otázka týká situace, kdy, jako je tomu ve věcech v původním řízení, žadatel neprokázal, že již byl pronásledován nebo byl vystaven přímým hrozbám takového pronásledování z důvodu příslušnosti k určité společenské vrstvě, jejíž příslušníci sdílejí stejnou sexuální orientaci.
- 64 Neexistence takovéhoho důležitého důkazu o oprávněných obavách žadatelů ve smyslu čl. 4 odst. 4 směrnice vysvětluje potřebu předkládajícího soudu zjistit, do jaké míry by bylo přípustné v případě, že žalobce nemůže doložit své obavy již utrpeným pronásledováním kvůli příslušnosti k této vrstvě, požadovat, aby se po návratu do země původu nadále vyhýbal riziku pronásledování tím, že svou homosexualitu bude skrývat nebo si při projevování sexuální orientace bude počínat přinejmenším se zdrženlivostí.

K písm. a) a b) druhé otázky

- 65 Podstatou písm. a) a b) druhé otázky předkládajícího soudu položené v každé z věcí v původním řízení, které je třeba přezkoumat společně, je, zda musí být čl. 10 odst. 1 písm. d) ve spojení s čl. 2 písm. c) směrnice vykládán tak, že nelze rozumně očekávat, že žadatel o azyl bude v zemi původu skrývat svou homosexualitu nebo že si bude při projevování sexuální orientace počínat se zdrženlivostí, aby se vyhnul pronásledování. Tento soud si dále přeje případně vědět, zda tato zdrženlivost musí být u homosexuálů větší než u osob s heterosexuální orientací.
- 66 V tomto ohledu je třeba především uvést, že čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice stanoví, že sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala jednání považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné.
- 67 Kromě těchto aktů považovaných podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné, nic ve znění uvedeného čl. 10 odst. 1 písm. d) nenaznačuje, že by zákonodárce Unie zamýšlel vyloučit některé další druhy jednání nebo projevů souvisejících se sexuální orientací z oblasti působnosti tohoto ustanovení.
- 68 Článek 10 odst. 1 písm. d) směrnice tedy nijak neomezuje postoje, které příslušníci určité společenské vrstvy mohou přijmout ve vztahu ke své identitě nebo ke svému chování, až již spadají pod pojem „sexuální orientace“ pro účely tohoto ustanovení, či nikoli.
- 69 Pouhá skutečnost, že z čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice jasně vyplývá, že pojem „náboženství“ zahrnuje účast nebo neúčast na formálních náboženských obřadech konaných soukromě nebo veřejně, neumožňuje konstatovat, že pojem „sexuální orientace“, na který odkazuje čl. 10 odst. 1 písm. d) této směrnice, by měl zahrnovat pouze jednání vztahující se k oblasti soukromého života dotyčné osoby, a nikoli i jednání spojené s jejím veřejným životem.
- 70 V tomto ohledu je nutné konstatovat, že žádat příslušníky společenské vrstvy sdílející stejnou sexuální orientaci, aby tuto orientaci skrývali, je v rozporu se samotným uznáním charakteristiky, která je natolik zásadní pro identitu, že dané osoby nemají být nuceny, aby se jí zřekly.

- 71 Nelze tedy očekávat, že žadatel o azyl bude v zemi původu skrývat svou homosexualitu, aby se vyhnul pronásledování.
- 72 Pokud jde o zdrženlivost, se kterou by si daná osoba měla počínat, je třeba uvést, že v systému směrnice se příslušné orgány, jestliže posuzují, zda jsou obavy žadatele před pronásledováním oprávněné, snaží zjistit, zda prokázané okolnosti představují či nikoli takovou hrozbu, že by se dotyčná osoba mohla s ohledem na svou osobní situaci oprávněně obávat, že bude skutečně vystavena aktům pronásledování (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Y a Z, bod 76).
- 73 Toto posouzení míry rizika, které musí být v každém případě prováděno s ostražitostí a opatrností (rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, Sb. rozh. s. I-1493, bod 90), je založeno pouze na konkrétním zhodnocení skutečností a okolností v souladu s pravidly uvedenými zejména v článku 4 směrnice (výše uvedený rozsudek Y a Z, bod 77).
- 74 Z žádného z těchto pravidel nevyplývá, že při posuzování míry rizika, zda v určitém kontextu skutečně dojde k aktům pronásledování, je třeba zohlednit žadatelovu možnost vyhnout se riziku pronásledování zejména tím, že si bude počínat se zdrženlivostí při projevování sexuální orientace, kterou prožívá jakožto příslušník určité společenské vrstvy (*per analogiam* viz výše uvedený rozsudek Y a Z, bod 78).
- 75 Z toho vyplývá, že žadateli by mělo být přiznáno postavení uprchlíka podle článku 13 směrnice, pokud se prokáže, že by jej po návratu do země původu jeho homosexualita vystavila reálnému riziku pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 směrnice. Ke skutečnosti, že by mohl zabránit riziku tím, že by si při projevování sexuální orientace počínal s větší zdrženlivostí než heterosexuál, nelze v této souvislosti přihlížet.
- 76 S ohledem na tyto úvahy je třeba odpovědět na písm. a) a b) druhé otázky položené v každé z věcí v původním řízení v tom smyslu, že čl. 10 odst. 1 písm. d) ve spojení s čl. 2 písm. c) směrnice musí být vykládán tak, že z oblasti působnosti této směrnice je vyloučeno pouze homosexuální jednání, které je podle vnitrostátní právní úpravy členských států trestné. Při posuzování žádosti o přiznání postavení uprchlíka nemohou příslušné orgány rozumně očekávat, že žadatel o azyl bude v zemi původu svou homosexualitu skrývat nebo si bude při projevování sexuální orientace počínat se zdrženlivostí, aby se vyhnul riziku pronásledování.

K písm. c) druhé otázky

- 77 Vzhledem k odpovědi poskytnuté na písm. a) a b) druhé otázky, není nutné odpovídat na písm. c) druhé otázky.
- 78 Nicméně je třeba připomenout, že při určování toho, jaká konkrétní jednání lze považovat za pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 směrnice, není namístě rozlišovat mezi jednáními, která zasahují jádro projevů sexuální orientace, pokud by bylo možné takové jádro identifikovat, a jednáními, která na toto údajného jádro nemají dopad (*per analogiam* viz výše uvedený rozsudek Y a Z, bod 72).

K nákladům řízení

- 79 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 10 odst. 1 písm. d) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, musí být vykládán tak, že existence takové trestněprávní úpravy, o jakou se jedná v každé z věcí v původním řízení, která se vztahuje specificky na homosexuály, umožňuje konstatovat, že na tyto osoby je nutné pohlížet tak, že tvoří určitou společenskou vrstvu.
- 2) Článek 9 odst. 1 ve spojení s čl. 9 odst. 2 písm. c) směrnice 2004/83 musí být vykládán tak, že samotná trestnost homosexuálního jednání jako taková nepředstavuje akt pronásledování. Naopak trest odnětí svobody, jenž postihuje homosexuální jednání a je v zemi původu, která takovou právní úpravu přijala, skutečně ukládán, musí být považován za nepřiměřené nebo diskriminační trestání, a tedy za akt pronásledování.
- 3) Článek 10 odst. 1 písm. d) ve spojení s čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83 musí být vykládán tak, že z oblasti působnosti této směrnice je vyloučeno pouze homosexuální jednání, které je podle vnitrostátní právní úpravy členských států trestné. Při posuzování žádosti o přiznání postavení uprchlíka nemohou příslušné orgány rozumně očekávat, že žadatel o azyl bude v zemi původu svou homosexualitu skrývat nebo si bude počínat se zdrženlivostí při projevování sexuální orientace, aby se vyhnul riziku pronásledování.

Podpisy.